

Strategický rámec pre európsky vzdelávací priestor

**Pracovná skupina pre školy, podskupina pre
vzdelávanie zamerané na environmentálnu udržateľnosť**

Učenie sa zamerané na udržateľnosť: Osvedčené
postupy vo vzdelávaní učiteľov a medzery v poskytovaní

EURÓPSKA KOMISIA

Generálne riaditeľstvo pre vzdelávanie, mládež, šport a kultúru
Riaditeľstvo B – Mládež, vzdelávanie a Erasmus+
Oddelenie B.2 – Školy a viacjazyčnosť

Kontaktná osoba: Deirdre Hodson

E-mail: EAC-UNITE-B2@ec.europa.eu

*Európska komisia
B-1049 Brusel*

Učenie sa zamerané na udržateľnosť: Osvedčené postupy vo vzdelávaní učiteľov a medzery v poskytovaní

Hlavné odkazy

Rukopis dokončený v decembri 2022.

Prvé vydanie

PRÁVNE UPOZORNENIE

Tento dokument bol vypracovaný pre Európsku komisiu, odrážajú sa v ňom však len názory autorov a Európska komisia nezodpovedá za žiadne dôsledky vyplývajúce z opakovaného použitia tejto publikácie. Viac informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete (<http://www.europa.eu>).

Tlačaná verzia	ISBN: 978-92-76-98915-8	doi: 10.2766/6660	NC-03-23-044-SK-C
PDF	ISBN: 978-92-76-98930-1	doi: 10.2766/700637	NC-03-23-044-SK-N

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2023

© Európska únia 2023

Politika opakovaného použitia dokumentov Európskej komisie sa vykonáva na základe rozhodnutia Komisie 2011/833/EÚ z 12. decembra 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie (Ú. v. EÚ L 330, 14.12.2011, s. 39). Pokiaľ nie je uvedené inak, opakované použitie tohto dokumentu je povolené na základe medzinárodnej licencie Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znamená, že opakované použitie je povolené za predpokladu, že sa riadne uvedie zdroj a označia sa všetky zmeny.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve Európskej únie, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv.

Učenie sa zamerané na udržateľnosť: Osvedčené postupy vo vzdelávaní učiteľov a medzery v poskytovaní

1. Politická vôľa, impulz a financovanie	6
1. Kvalifikácie učiteľov a odborné znalosti v oblasti udržateľnosti.....	6
2. Zakotvenie udržateľnosti do profesijných štandardov pre učiteľov.....	6
3. Holistický prístup k vzdelávaniu v oblasti udržateľnosti pre učiteľov	7
4. Kultúra spolupráce a učenia sa v rámci školy	7
5. Spolupráca a partnerské učenie	7
6. Občianska spoločnosť a mimovládne organizácie	7
7. Prepojenie medzi digitálnou oblasťou a udržateľnosťou	8
8. Dobré životné podmienky a učenie sa zamerané na udržateľnosť	8
9. Zdroje a súbory nástrojov pre vyučovanie a učenie sa zamerané na udržateľnosť	8

1. Politická vôľa, impulz a financovanie

Pokiaľ ide o agendu učenia sa zameraného na udržateľnosť, za rozhodujúci prvok sa čoraz častejšie považuje vzdelávanie učiteľov. Politický impulz, podpora a financovanie sú nevyhnutné na dosiahnutie pokroku v odbornom vzdelávaní učiteľov v tejto oblasti. Aby bol profesijný rozvoj učiteľov účinný, musí sa naň nazerať súbežne s inými reformami a politikami súvisiacimi s udržateľnosťou a so vzdelávaním pre udržateľný rozvoj, a nie osobitne od nich. Na úrovni EÚ sú potrebné podporné opatrenia na urýchlenie súčasného záujmu o učenie sa zamerané na udržateľnosť a na určenie, výmenu a rozšírenie vzorových celoštátnych/regionálnych politík v oblasti vzdelávania učiteľov. Na pomoc krajinám pri premene záväzkov na činy („walk the talk“ – prejsť od slov k činom) je nevyhnutné financovanie na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ. Využitie možností financovania, ktoré majú potenciál podpory rozsiahlych reforiem (napr. Európsky sociálny fond a Fond na podporu obnovy a odolnosti EÚ), by pre učenie sa zamerané na udržateľnosť mohlo predstavovať zásadný obrat. Vyžaduje si to lepšie zviditeľnenie existujúceho financovania na úrovni EÚ, ako aj medzivládnu/medzirezortnú spoluprácu na vnútroštátnej úrovni s cieľom zabezpečiť, aby sa na učenie sa zamerané na udržateľnosť vrátane vzdelávania učiteľov kládol dôraz, ktorý naliehavo potrebuje.

1. Kvalifikácie učiteľov a odborné znalosti v oblasti udržateľnosti

Je potrebná revízia poskytovania vzdelávania pre učiteľov a kvalifikácií učiteľov, aby bolo možné udržateľnosť začleniť do profesijného rozvoja učiteľov a ich kariérnych dráh. Zvlášť dôležité je uprednostňovanie praktickej odbornej prípravy v oblasti počiatočného vzdelávania učiteľov. Toto úsilie môže podporiť vytváranie pevnejších prepojení medzi vysokoškolským vzdelávaním (počiatočným a ďalším vzdelávaním učiteľov), skúsenosťami a školskými postupmi. Napríklad v Belgicku (vo francúzskom spoločenstve) pedagógovia učiteľov zmapovali ciele udržateľného rozvoja vzhľadom na ponuky počiatočného vzdelávania učiteľov a vypracovali akčný plán založený na zistených medzerách. Pedagogický výskum týkajúci sa udržateľnosti môže byť užitočný, ak sa účinne začlení do politík a postupov. Inštitúcie vysokoškolského vzdelávania by v rámci tohto dialógu mohli užitočne ďalej spolupracovať s učiteľmi v praxi a so školami. Pre učiteľov pod časovým tlakom by malo byť prioritou praktické učenie sa v oblasti udržateľnosti orientované na úlohy a založené na zdrojoch. Vysokoškolské vzdelávanie môže potenciálne ťažiť zo skúseností v sektore školského vzdelávania, pokiaľ ide o interdisciplinárne prístupy k vyučovaniu udržateľnosti.

2. Zakotvenie udržateľnosti do profesijných štandardov pre učiteľov

Je potrebné vyjadriť naliehavý politický argument v prospech zakotvenia udržateľnosti do profesijných štandardov pre učiteľov a podpory systémových opatrení na zvýšenie významu schopností v oblasti udržateľnosti a budovania kompetencií. Maďarsko napríklad do svojich štandardov pre učiteľov systematicky začleňovalo kompetencie učiteľov týkajúce sa environmentálnych problémov a problémov v oblasti udržateľnosti. Vymedziло úroveň kompetencií, ktoré očakáva od začínajúcich, skúsených a vysokokvalifikovaných učiteľov v tejto oblasti, a používa nástroj elektronického portfólia na poskytnutie pomoci všetkým pedagogickým zamestnancom vrátane vedúcich pracovníkov škôl, učiteľov, asistentov a podporného personálu pri hodnotení ich pokroku smerom k dosiahnutiu kompetencií v oblasti vzdelávania pre udržateľný rozvoj na základe hlavných ukazovateľov.

3. Holistický prístup k vzdelávaniu v oblasti udržateľnosti pre učiteľov

Je nevyhnutné prepojiť vzdelávanie učiteľov v oblasti udržateľnosti s celoškolským prístupom a prioritami vedenia. Dôraz by sa mal klásť na: 1. podporu vedúcich pracovníkov škôl; 2. zmenu orientácie učebných plánov, aby podporovali transdisciplinárny prístup k vyučovaniu, a 3. posilňovanie prepojení medzi učením, školou a jej komunitou v súvislosti s problémami v reálnom živote. V rámci rozvoja holistického prístupu je dôležité poskytnúť učiteľom príležitosti na rôzne možnosti budovania spôsobilostí vrátane uľahčenia „mikromomentov“ učenia sa v škole (napr. diskusia o užitočných zdrojoch v oblasti udržateľnosti/vzdelávania pre udržateľný rozvoj na stretnutí zamestnancov) a podpory partnerských sietí, ako aj príležitostí na formálnejšie vzdelávacie programy. Vysoko prospešná môže byť odborná príprava a semináre v rámci školy, ktoré prihliadajú na potreby a situáciu učiteľov v ich špecifickom prostredí.

4. Kultúra spolupráce a učenia sa v rámci školy

Školská kultúra, ktorá kladie dôraz na udržateľnosť, môže pomôcť podporiť každodenné informálne učenie sa medzi učiteľmi a ostatnými zamestnancami. Vytvorenie výboru zamestnancov/pracovnej skupiny/vzdelávacej skupiny pre udržateľnosť (združovanie učiteľov rôznych predmetov a/alebo zamestnancov s nepedagogickými funkciami) môže byť nevyhnutné na to, aby sa umožnila výmena nápadov, zdrojov a najlepších postupov a aby sa problémy dostali do pozornosti celej školskej komunity. Vedúci pracovník alebo koordinátor pre udržateľnosť v rámci školy takisto môže podporiť vzdelávanie zamestnancov v oblasti udržateľnosti.

5. Spolupráca a partnerské učenie

Výskumné združenia v oblasti vzdelávania a združenia pedagógov učiteľov by uvítali politické opatrenia na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni, ktoré podporujú a uľahčujú partnerské učenie a spoluprácu v oblasti vzdelávania učiteľov. Tieto prístupy môžu slúžiť aj ako podklad pre vnútroštátne politiky a môžu podporovať kaskádový model zmeny. Možno zväziť relatívne lacné opatrenia, ktoré podporujú partnerské učenie, napríklad identifikáciu škôl/vysokých škôl, ktoré môžu stimulovať nápady a postupy na regionálnej alebo dokonca na celoštátnej úrovni. Spolupráca učiteľov so školami, s vysokými školami a ministerstvami prostredníctvom prístupov spočívajúcich v akčnom vzdelávaní sa ukázala ako vysoko účinná, pokiaľ ide o rozvoj kapacít a kompetencií učiteľov; ponúkajú revíziu praktických usmernení k učebným plánom a vyučovacím postupom, ako aj stimuláciu reflexívneho vzdelávania. Niektoré regióny a krajiny ako Španielsko a Maďarsko tieto strategické prístupy už preskúmajú. Okrem toho je dôležité zabezpečiť synergie medzi jednotlivými ministerstvami, aby sa plánovanie politiky a opatrenia v oblasti udržateľnosti stali kľúčovou prioritou a aby boli prepojené v celom systéme.

6. Občianska spoločnosť a mimovládne organizácie

Poskytovaním rôznych príležitostí na neformálne vzdelávanie a odbornú prípravu môžu organizácie občianskej spoločnosti a mimovládne organizácie podporovať vzdelávanie učiteľov zamerané na udržateľnosť niekoľkými spôsobmi: 1. environmentálne organizácie a centrá môžu učiteľom poskytovať poradenstvo a pomoc pri príprave a organizácii aktivít týkajúcich sa udržateľnosti pre študentov, a to aj v prírode; 2. organizácie občianskej spoločnosti/mimovládne organizácie majú množstvo zdrojov a postupov, ktoré sa môžu využiť pri príprave školských

učebných plánov; 3. organizácie občianskej spoločnosti/mimovládne organizácie môžu v súvislosti s postupmi v oblasti udržateľnosti ponúkať príležitosti na tvorbu poznatkov a budovanie kompetencií; 4. doplnenie príležitosti na formálne vzdelávanie a odbornú prípravu pre učiteľov pred nástupom do povolania a učiteľov vykonávajúcich povolanie a 5. organizácie občianskej spoločnosti/mimovládne organizácie môžu podporovať krajiny s obmedzenými politickými záväzkami alebo sieťami v oblasti udržateľnosti.

7. Prepojenie medzi digitálnou oblasťou a udržateľnosťou

Digitálne technológie ponúkajú značnú hodnotu a potenciál z hľadiska transformácie postupov učenia sa zameraného na udržateľnosť na školách v celej Európe. Je potrebná politické úsilie, ktorým sa táto skutočnosť bude uznávať a podporovať – tak na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej úrovni. Partnerské učenie pre pedagógov učiteľov aj tvorcov politik môže pomôcť pri rozvíjaní chápania digitálnej agendy, jej integrácie do vzdelávania a toho, ako to súvisí s udržateľnosťou a budúcim vzdelávaním – napr. vizualizácia inteligentných zelených miest, prepájanie digitálnych s vonkajšími skúsenosťami, ako aj plánovanie alternatívnych scenárov využívania technológií vo vzdelávaní.

8. Dobré životné podmienky a učenie sa zamerané na udržateľnosť

Obavy súvisiace s dobrými životnými podmienkami by mali byť referenčným bodom pre každé politické úsilie v oblasti učenia sa zameraného na udržateľnosť. Plánovanie iniciatív a intervencií, ktoré prinášajú čas, príležitosti na účasť a účinné budovanie kapacít, môže výrazne zlepšiť politiky učenia sa zameraného na udržateľnosť. Obavy súvisiace s dobrými životnými podmienkami úzko súvisia aj s celkovými pracovnými podmienkami učiteľov vrátane času výučby, pomeru medzi študentmi a zamestnancami a dostupnej podpory. Z tohto hľadiska hrajú kľúčovú úlohu zdroje a financovanie, ako aj prístup k transformačným pedagogickým postupom, ktoré zahŕňajú celú komunitu inkluzívnymi spôsobmi relevantnými pre miestny kontext.

9. Zdroje a súbory nástrojov pre vyučovanie a učenie sa zamerané na udržateľnosť

Na podporu vyučovania zameraného na udržateľnosť sú dôležité zdroje, ktoré presahujú úzke zameranie na obsah tým, že prepájajú „čo“ a „ako“. Nové projekty učiteľských akademií programu Erasmus+ zamerané na udržateľnosť preukázali veľký potenciál pri presmerovaní vyučovania a učenia sa na udržateľnosť a mali by sa podporovať na regionálnej, celoštátnej a únijnej úrovni. Súčasťou CLIMADEMY sú tri uznávané strediská pre vzdelávanie učiteľov. Projekt sa zameriava na technické zručnosti a zdroje potrebné na to, aby učiteľov dostali von z tried – s cieľom zhromaždiť údaje a pochopiť zmenu klímy. Projekt EduSTA sa venuje mikrocertifikátom týkajúcim sa učenia sa zameraného na udržateľnosť tým, že vytvára vzdelávacie dráhy, na ktorých môžu učelia rozvíjať a preukazovať svoje kompetencie v oblasti vzdelávania o udržateľnosti pomocou digitálnych odznakov. Projekt TAP-TS sa zaoberá centrami pre počiatočný a ďalší rozvoj učiteľov a zameriava sa na vytváranie, testovanie a overovanie balíkov zdrojov týkajúcich sa udržateľnosti, ktoré budú užitočné pre učiteľov na školách aj v rámci vzdelávania učiteľov.

OBRÁŤTE SA NA EÚ

Osobne

Na celom území Európskej únie pôsobia stovky informačných centier Europe Direct. Adresu najbližšieho centra nájdete na tejto webovej stránke: https://europa.eu/european-union/contact_sk

Telefonicky alebo e-mailom

Europe Direct je služba, ktorá vám poskytne odpovede na otázky o Európskej únii. Kontaktovať ju možno:

- na bezplatnom telefónnom čísle: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori si za tieto volania môžu účtovať poplatky),
- na klasickom telefónnom čísle: +32 22999696 alebo
- prostredníctvom e-mailu na: https://europa.eu/european-union/contact_sk

VYHLÁDÁVANIE INFORMÁCIÍ O EÚ

Online

Informácie o Európskej únii sú vo všetkých úradných jazykoch EÚ dostupné na webovom sídle Europa: https://europa.eu/european-union/index_sk

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ (bezplatne aj za poplatok) si môžete stiahnuť alebo objednať na: <https://op.europa.eu/sk/publications>. Ak chcete získať viac než jeden výtlačok bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo vaše miestne informačné centrum (pozri https://europa.eu/european-union/contact_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1952 vo všetkých úradných jazykoch nájdete na webovom sídle EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

Otvorené dáta z EÚ

Portál otvorených dát Európskej únie (<http://data.europa.eu/euodp/sk>) poskytuje prístup k dátovým súborom z EÚ. Údaje si možno stiahnuť a opätovne použiť bezplatne na komerčné aj nekomerčné účely.

